

<http://www.turansam.org>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2018; Ay: Aralık; Cilt: 10/SONBAHAR, Sayı: 40

TURAN-CSR International Scientific Peer-Reviewed, Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2018; Month: December; Volume: 10/AUTUMN, Issue: 40

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

(11)

Öğr. Gör. Halil İbrahim KELEŞ⁵⁰

İSLAMİ FİNANSTA YENİ YÖNTEM: YEŞİL SUKUK
NEW METHOD IN ISLAMIC FINANCE: GREEN SUKUK

ÖZ

İslami finans, son yıllarda sadece Müslüman ülkelerinde değil ayrıca Dünya çapında da kişi ve kurumların ilgisini çekmeye başlamıştır. İlgili çekmesinin sebebi hızlı büyüme oranlarının yanında, 2008 yılında başlayan finansal kriz ile faize dayalı finans bölümlerinin sarsılmasıdır.

İslami finans, uluslararası finans sistemiyle uyum halinde olabilmesi için, günümüzün gereği olarak farklı istek ve ihtiyaçlara cevap verebilecek araç, yöntem ve hizmetler geliştirmektedir. Bu finansal enstrümanlardan biri de yeşil sukuktur. Bu çalışmada da yeşil sukuk konusu irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji, İslami Finans, Yeşil Sukuk.

ABSTRACT

Islamic finance has caught attention not only in the Muslim countries but also worldwide. The reason of the attention, besides the fast grow, is dissolution in financial departments based on the interest and financial crisis started in 2008.

To adapt the international finance, Islamic finance has been developing different materials, approaches and services which can supply today's requirements and needs. One of these financial instruments are green sukuk. In this study green sukuk is examined.

Keywords: Green sukuk, Renewable Energy, Islamic Finance.

⁵⁰Siirt Üniversitesi; Özel Güvenlik Bölümü, Öğretim Görevlisi; Siirt/TÜRKİYE; E-posta: keles_halilibrahim56@hotmail.com

GİRİŞ

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de toplumun bir kısmı, faiz esasına göre çalışan bankalardan uzak durmaktadır. Din, kültür ve benzeri nedenlerle ekonomi dışında kalmış bunun gibi atıl sermayenin ekonomik faaliyetlerde yer almaması hem atıl sermaye sahiplerini hem de ekonomiyi etkilemektedir. Özellikle İslam Ülkelerinde bu sebeplerden dolayı bu sermayelerin ekonomiye kazandırılması için faizsiz bankalar kurulmuştur. 1960’lı yıllarda Mısır’da bu sistem hayata geçirilmiştir. Ülkemiz ise 1980’li yıllarda bu bankalarla tanışmıştır.

2000’li yıllarda faizsiz bankacılıkta, artan ürün çeşitliliğine ve Müslüman ülkelerde ki sermaye birikimlerinin artmasına bağlı olarak önemli gelişmeler yaşanmış ve küresel finans sisteminden daha fazla pay almasını sağlamıştır. Ayrıca, 11 Eylül olaylarından sonra başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, Batı dünyasının İslam dünyasına karşı tutumları yüzünden, Müslüman sermaye sahipleri Ortadoğu’da ki hem İslami finans kurumlarına hem de faizli bankalara yatırım yapmaya başlamışlardır (Özdemir ve Aslan, 2017:13).

Günümüzde ise İngiltere, Almanya ve ABD gibi batı ülkelerinde faizsiz finans ile ilgili ürünlerin hızla yayılmaya başladığı görülmektedir. Fon temini, ödeme ve döviz işlemleri, risk yönetimi ve riskten korunma ve varlık dağılımı gibi hizmetler sunulmaktadır. Geleneksel finansal ürünlerin yanında sukuk, Dow Jones Islamic Market ve Global Islamic Index Series gibi yeni kavramlar geliştirmişlerdir (Yıldıran, 2011:110). İslami finans sadece banka uygulamaları ile değil banka dışı uygulamalarla da gelişmektedir. Sukuk, İslami endeksler, sigortacılık alanında tekaful modelleri ve finansal tabana yayılmak için İslami mikro finans ürünleri bulunmaktadır.

Tahvil, belirli bir süre değişken veya sabit faizle bir kuruma veya işletmeye borç verilmesiyle yapılan bir yatırımdır (Taylor ve Koch, 2008: 4). Tahvilin pek çok çeşidi olmasına rağmen, özellikle son yıllarda çevresel tahvil adı altında yeşil tahvil oluşturulmuştur. Son yıllarda artan enerji ihtiyacını karşılayabilmek için gerekli olan finansman kaynaklarının sağlanabilmesi adına yeşil tahvil kavramı önem kazanmıştır. Yeşil tahvillerin en önemli özelliği, bu tahvilden elde edilen gelirin yeşil projelerde kullanılmasıdır (Ehlers and Packer, 2017:88). Tahvil, faiz esasına dayandığı için İslam ülkelerinde çok kullanılan bir yöntem değildir. Bu yüzden İslami finans, faizsizlik esasına dayanan menkul kıymet olan sukuk kavramını geliştirmiştir.

Sukuk, İslami prensiplere göre finansal kaynak toplamak için kullanılan bir enstrümandır (Bukhari, 2018:70). Son yıllarda önemi artan bir araç olan sukuk, sosyal sorumluluk yatırımlarında da finans kaynağı olarak kullanılmaktadır. Çevre yatırımları, yenilebilir enerji ve temiz enerji projeleri desteklemek amacıyla İslam ülkeleri sosyal sorumluluk yatırımı olarakta adlandırılan yeşil sukuk (Green Sukuk) kavramını geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, İslami finans için yeni fon kullandırma yöntemi olan yeşil sukukun incelenmesi ve içeriği hakkında bilgi verilmesidir.

1. İSLAMİ FİNANS SİSTEMİ

İslamiyette, faizin haram olması nedeniyle, Müslüman toplumlarda İslami finansın doğuşunu mecburi kılmıştır. İslami finans, İslami kurallara göre ele alınan finansal uygulamalardır (Adel, 2010:308). 2008 yılında yaşanan finansal kriz yüzünden İslami finans enstrümanlarının kullanımı artmıştır. Tamamlayıcı bir unsur olan İslami finans, günümüz ekonomik sistem içerisinde finansman kaynağına erişimi kolaylaştırıp, bu sistem içinde devamlılığı olan maddi ve manevi refahı sağlamada rol oynamaktadır (Çanakçı, 2014:44).

1.2. İslami Finans Kurumlarında Fon Kullandırma Yöntemleri

İslami finansta finansal aracılık, İslam dininin gerektirdiği faiz yasağı ve diğer kuralları göz önüne alarak yapılmaktadır. Bu aracılık işlemleri için ise, bankacılık faaliyetleri kullanılmaktadır. Faizsiz çalışan bankalar katılım bankası olarak adlandırılmaktadır. Katılım bankaları, diğer klasik bankalar gibi fon fazlası olan kişi ve kurumlardan topladıkları fonları, ihtiyaç sahibi olan kesimlere aktarmaktadır (Lipton and Pentland, 2018:31).

1.2.1. Mudarebe

Arapça uzlaşmak anlamına gelen mudarebe, İslami finans tanımı ele alındığında Türkçe de, taraflar arasında kar veya zarar ortaklığı kurularak sermayenin işletilmesi anlamına gelmektedir (Önk, 2015: 66; Shaikh, 2011:2). Mudarebe sisteminde iki taraf vardır. Bu taraflardan biri finans kaynağı sağlarken, diğer taraf ise emek ve zamanını ortaya koyarak katkıda bulunmaktadır. Bu sistemde kar edilebileceği gibi, zarar da edilebilir. Bu yüzden kurulacak olan ortaklıkla ilgili bütün detaylar önceden yazılı olarak belirlenmektedir (Rammal ve Zurbruegg, 2007:67).

1.2.2. Müşareke

Mudarebeden farklı olarak müşareke, taraflar arasında imzalanan ve her iki tarafında emek ve sermaye ortaya koyduğu ortaklıktır. Sermaye ve emek aynı anda farklı miktarlar da konulmaktadır (Noraziah ve Ismail, 2010:146). Katılım bankaları, yatırım yapmak isteyen taraflara belirli bir ölçüde ortak olurlar. Fakat, yatırım sermayesinin tamamı katılım bankaları tarafından sağlanmaz. Yapılan anlaşmaya göre müşterilerin ortaya koyduğu sermaye katkısının üzerinde kar payı alması mümkündür (Yüksel, 2016:179).

1.2.3. Murabaha

Murabaha, müşterinin ihtiyacının karşılanması için bankanın bütün finansmanı sağlamasıdır. Bu yöntemde katılım bankaları, müşterinin ihtiyaç duyduğu hammadde, makine ve benzeri ihtiyaçları, yurtiçi veya yurt dışı piyasalardan peşin olarak alıp, yapılan anlaşma gereği müşteriye vadeli veya peşin olarak satmasıdır (Khalig, 2014:604). Murabaha yönteminde, müşteri faaliyetleri için gerekli olan ihtiyaçları için katılım bankasına başvurmaktadır. Kurum, müşterinin ihtiyaç duyduğu krediyi müşteriye vermez. Bunun yerine, müşterinin yazılı talimatı ile ihtiyaçları satın alınır. Daha sonra, alış maliyetinin üzerine, önceden anlaşılan kar payı ekleyerek, müşteriye peşin ya da vadeli satar (Celebcioğlu, 2017:72).

1.2.4. Bireysel Finansman

Katılım bankaları, müşterilerinin konut, araba vb. gibi bireysel ihtiyaçları için satıcıdan aldıkları mal veya hizmet bedelini alıcı yerine öder. İlgili ürün sonraki işlemde alıcıya kar ile satılır. Alacaklı ise bankaya borçlandırılır. Alış ve satış arasında ki fark, katılım bankasının karını oluşturmaktadır (Yüksel, 2016:181).

1.2.5. İcara

İcara, finansal kiralama ile eş anlamlıdır. Bu yöntemde katılım bankaları, mülkiyeti kendisinde kalması koşulu ile müşterisi için gerekli olan ihtiyacı satıcıdan alıp, alıma konu olan ihtiyacı belirli bir süre ve kira bedeli ile müşteriye kiralamaktadır. Karşılıklı görüş ve alış verişi ile kira miktarı ve taksitleri belirlenir (Ustaoglu, 2014:50).

1.2.6. Selem

İslami finans enstrümanlarından bir diğeri olan selem (salam), İslami bankaların kullandığı bir yöntemdir. Vadeli işlem sözleşmesi düzenlenmesi ve yapılacak bu sözleşme de katılım bankaları ödeme yapacak tarafı finanse etmektedir. Bu uygulama da malın fiyatı peşinen ödenir, ancak malın teslimi belli bir süre sonra gerçekleşir. Teslim tarihi, fiyatı ve ticaret konusu sözleşme de belirlenir (Zaabi,2010:94;Yılmaz, 2014:91).

1.2.7. Karz-ı Hasen

Faizsiz kredi olan karzı Hasen, katılımcıların dini ve ahlaki ihtiyaçlarına dayanan, kredi boyunca sadece sermayenin geri ödenmesi esasına dayanan yardım kredisidir. Şirketler bu yöntemi, çalışanlarına kısa süreli borç olarak verip, maaşından çekmektedir. Bankalar ise, müşterilerine komisyon ücreti ve karzı Hasen prensiplerine dayalı, yapılandırılmış harcama ve kredi kartları sunmaktadır (Özdemir, 2014:200).

1.2.8. Sukuk

Orta çağda Müslüman tüccarlar tarafından ticari alışveriş faaliyetlerinden oluşan finansal karşılıkları gösteren bir kağıt olarak kullanılmaya başlanan sukuk, gerçek bir ticari kaynak üzerinde hak sağlayarak, bunun üzerinden kar edilmesini sağlayan İslami tahvildir (Alpaslan, 2014:16; Maurer, 2010:32). AAOIFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions)'ye göre, teoride kullanım alanlarına göre 14 sukuk çeşidi mevcuttur. Bunlar; Mudaraba, Selem, Muşaraka, İstisna, Murabaha, İjara, Wakala, Mowsufa Bithima, Manfaa İjara, Manfaa İjara Mowsufa Bithima, Milkiyat Alkhadamat, Musaqa, Muzraa ve Muqarasa'dır (AAOIFI, 2012:21).

2. YENİ FİNANSMAN YÖNTEMİ: YEŞİL SUKUK

Çeşitli ekolojik problemler sonucunda son yıllarda en çok konuşulan konuların başında gelen küresel ısınmaya duyarlılık artmıştır. Küresel ısınma, sadece doğal çevreyi etkilememekte, artan nüfusa bağlı olarak insan ihtiyaçlarının artmasına sebep olmakta ve dolaylı yollardan işletme ve devletleri de etkilemektedir. Küresel ısınmaya neden olan yenilenemeyen enerjiden, yenilenebilir enerji kaynaklarına doğru son yıllarda artan kullanım, küresel ısınmayla mücadele için kullanılan bir yöntemdir. Nitekim, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yenilenebilir enerjiye yatırımlar artmaktadır. Hem devlet hem de özel şirketler tarafından desteklenen bu yöntem, kendisiyle beraber yeni finansman ihtiyaçları doğurmuştur. Devlet ve işletmelerin duyarlılığının artması sonucu geliştirilen, programlara, projelere, politikalara ve tedbirlere kaynak yaratmak için yeni finansman ürünler ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de yeşil tahvildir.

Yeşil tahvil, çevresel fayda sağlayan projelere yatırım yapmak isteyen yatırımcılara sağlanan sabit gelirli borç güvencesidir. Yeşil tahviller, getiri, faiz ve değer olarak diğer tahvillerle aynı özelliklere sahiptir. Kullanım açısından yeşil tahvil olarak adlandırılmaktadır. İlk olarak Avrupa Yatırım Bankası tarafından 2007 yılında piyasaya sürülmüştür (ECLAC, 2017:5). Ancak, İslami finans kurallarında faiz kavramının yasak olmasından dolayı, İslami finans kendi tahvili olan sukuku kullanmaktadır. Sukukun işleyiş bünyesinde yer alan SRI (Sustainable & Responsible Investment), 2014 yılında İslami finans kuralları içinde doğal kaynaklar, yenilenebilir enerji ve enerjinin verimli kullanılması, sosyal ve gündelik yaşam hizmetlerinin gelişimi gibi konulara fon sağlamak için kullanılmaya başlanmıştır (Moghul ve Aly, 2014:27). Sonra ki yıllarda ise genişletilen bu süreç, çevresel projelere de finansman sağlayabilmek içinde yeşil sukuk kavramını geliştirmiştir.

2.1. Yeşil Sukuk Kullanım Alanı ve Amaçları

Yeşil sukuk, yenilenebilir enerji ve iklim değişim projelerine kaynak sağlamak amacıyla, İslami finans usullerini baz alan tahvillerdir (Morea ve Poggi, 2017:54). Artan çevresel duyarlılık ve sermaye gereksinimi gibi sebepler yeşil sukuka olan ilginin büyümesine neden olmaktadır. Yeşil Sukuk, Yeni bir finans ürünü olmasına rağmen Uzakdoğu ülkelerinde rağbet görmektedir. Yeşil sukuk için kullanılacak proje alanları aşağıda gibi tanımlanmıştır (CICERO, 2017):

- Güneş Panelleri
- Biyogaz Tesisleri
- Rüzgar Enerjisi
- Yenilenebilir İletim ve altyapı
- Elektrikli taşıtlar ve altyapı tesisleri
- Hafif raylı sistem
- Faydalı Enerji verimliliği sağlayan projelerde kullanılabilir.

Kullanım alanı yenilenebilir enerji projelerden oluşan yeşil sukukun amaçları aşağıda ki gibi tanımlanmıştır (IDB, 2016:9):

- Potansiyel yatırımcılar için İslam kuralları içinde geçerli olan yeşil enerji projelerinin tanıtılması,
- Hükümetlere, özel yatırımcılara, diğer yatırımcı ve girişimcilere, İslam finansının diğer yeşil projelerinin tanıtılması ve desteklenmesi

- Sukuk pazarlarının geliştirilmesi ve uygun projelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi için hükümetlerle ve kalkınma bankaları ile iletişim kurmak
- Piyasaya yeşil endüstri için rehber olma
- Pazar içinde ki yeşil endüstri ile ilgili en iyi uygulamaları desteklemektir.

2.2. Yeşil Sukukun Avantajları ve Dezavantajları

Faizsiz olmasının yanında yeşil sukukun avantajları, çeşitli etmenlere bağlı olarak artmaktadır. Bu etmenlerin başlıca olanları aşağıda ki gibi sıralanmaktadır (MYIF, 2016:1):

- Enerjiye olan talebin artması
- Yatırımcıların ilgisi
- Hükümet Destekleri
- Yenilenebilir enerjiye olan finansal desteğin artması

Küresel nüfusun sürekli olarak artması sonucu enerjiye olan ihtiyaç her yıl artmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde yenilenebilir enerjiye olan yatırımlar, son yıllarda İslam ülkelerinde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Artan yatırımlar ile beraber yeşil sukuk piyasasının gelişmesini sağlamaktadır. Örneğin, Körfez ülkelerinin oluşturmuş olduğu Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (GCC : Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Umman, Kuveyt, Bahreyn) nüfusunun 2020 yılı itibariyle 53 milyona yaklaşacak olmasıyla beraber; elektriğe olan talebin su, elektrik, ulaşım ve altyapı gibi sistemlere olan talebin başlangıç yılı olan 2010 yılına göre %84 artırması beklenmektedir (MYIF, 2016:3). Artan enerji talebine bağlı olarak yeni yenilenebilir yatırımların artması yeşil sukuk piyasasının da söz konusu olan İslam ülkelerinde gelişmesine sebep olacaktır.

Yeşil sukukun avantajlarından biri de sosyal sorumluluk projelerine yatırımcıların ilgisinin artmasıdır. Küresel yatırımcılar ve bazı bankalar, 2014 yılında yayınladıkları yatırımcı beyannamesi ile iklim değişikliğiyle mücadele etme amacı taşıyan projelere ve altyapı çalışmalarına finansal desteklemelerde bulunacağını ilan etmişlerdir (Natoor, 2017). Yeni bir finansal ürün olan yeşil sukukun kullanım alanları yeşil tahvile benzerlik göstermektedir. Buda yeşil sukukun geleneksel finans ile İslami finans arasında bir köprü görevi görmesini sağlamaktadır. Bu özelliği sayesinde sadece İslami kuralları benimseyen değil ayrıca geleneksel yatırımcılar için de yatırım fırsatı oluşturmaktadır (MYIF, 2016: 4).

Küresel yatırımcı ve bankaların ilgisi ile yenilenebilir enerjiye olan finansal desteği her yıl artmaktadır. Gelecekte artacak olan nüfusa bağlı olarak yenilenebilir enerjiye artan talepte yükselecektir. Bunun için şimdiden çeşitli projeler geliştirilmeye başlanmıştır. Örneğin, Suudi Arabistan'da 2013 yılında yapımına başlanan King Abdullah City için, 2032 yılına kadar atom ve yenilenebilir enerji yatırımı yapmaktadır. Bu yatırımın değeri 2032'ye kadar 80 milyar dolara varması beklenmektedir. Bir başka İslam ülkesi olan Birleşik Arap Emirliklerinde ki Dubai Supreme Energy şirketi, 2030 yılına kadar güneş enerjisi kapasitesini bütün enerji payı içinde %5'e, yenilenebilir enerji payını ise %7'ye çıkarmak için çeşitli yatırımlar yapmaktadır (MYIF, 2016: 4).

Yeşil sukukun kullanımının artması için devletler tarafından verilen çeşitli destek ve teşvikler vardır. Bu konuda Malezya önemli atılımlar yapmaktadır. Malezya'nın yapmış olduğu çeşitli teşviklerle piyasayı genişletmeye çalışmaktadır. Bunlar (SCM, 2017):

- SRI tarafından onaylanmış yada yetkilendirilmiş yeşil sukuk ihraç bedellerine 2020 yılına kadar vergi indirimi,
- Enerji, ulaştırma, inşaat, atık yönetimi ve destek hizmetleri gibi yeşil faaliyetlerde teşvikler,
- 2022 yılına kadar Yeşil Teknoloji Finansman Programı (GFTS) kapsamında 5 milyar RM(Riggitt: Malezya para birimi) finansman desteği sağlama gibi konuları içeren teşvikler uygulamaktadır.

Yeni bir finansal yöntem olmasına rağmen yeşil sukuk için çeşitli tehditler söz konusudur. Çevresel projeler, yüksek ve yeni teknoloji gerektiren yatırımlardır. Buna bağlı olarak yeşil sukukun risk profili değişkenlik gösterebilmektedir. Yeşil sukukun bir diğer olumsuz yönlerinden biri de bütün sukuk modelleri için geçerli olan, ikincil pazarının küçük olmasıdır (Kassim ve Abdullah, 2017:192).

Yeşil sukuk için belirli standartların olmayışı yatırımcılar için bir diğer olumsuz durumdur. Sukuk gelirlerinin, kabul edilebilen ve çevresel proje standartlarını oluşturan değerler konusunda yatırımcıları ikna edilebilmesi ve yeşil sukuk performans ölçümü için doğrulama standartlarının olmaması, yeşil sukuk için olumsuz özelliklerindedir (MYIF, 2016: 4)

Yeşil Sukukun Derecelendirilmesi ve Uygulamada Yeşil Sukuk

Taşıdığı sosyal sorumluluğa bağlı olarak yeşil sukuk tarafından finanse edilen projeler, Dünyada kabul edilen çeşitli derecelendirme kuruluşları tarafından onaylanmakta ve derecelendirilmektedir. Yeşil sukuk ve yeşil tahvillerin onaylanması, The Center for International Climate Research (CICERO) tarafından yapılmaktadır. CICERO, Oslo'da kurulan bir iklim araştırma Enstitüsüdür. Çevresel olarak hazırlanan projeleri onaylayan bu enstitü, çevresel projeleri düşük karbonlu olup olmadığına ve iklim şartlarına dirençli bir toplum oluşturulmasında ne kadar katkı sağladığına göre sınıflandırmaktadır. Yeşil sukuk ve tahviller tarafından finanse edilmiş olan projeleri, yeşilin tonlarına göre sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmalar koyu yeşil, yeşil, orta yeşil ve kahverengidir (CICERO, 2018)

Birçok ülkede sukuk, reel ekonomik sektörlerin ekonomik ihtiyaçlarını finanse ederek büyümeyi kolaylaştıran bir finansal araç olarak kabul edilmektedir. Malezya bu konuda önde gelen ülkelerdendir. Artan çevresel ihtiyaçlarla beraber yeşil sukuk kavramını ilk kez ihraç edende Malezya olmuştur. Yeşil sukuk yeni bir kavram olmasına rağmen önemli tutarlarda ihraçlar yapılmaktadır.

Tadau Energy, yenilenebilir enerji ve devamlı geliştirilen teknolojik yatırımlar alanında Malezya'da hizmet veren bir şirkettir. Tadau Energy, 2017 yılında ilk yeşil sukuk ihracını gerçekleştirmiştir. RM250 milyonluk yeşil sukuk ihracı yapan şirket, yeşil sukuk vadesini ise 2 ile 16 yıl arasında tutmuştur. Çevresel projeler kapsamında 50 MW'lık büyük ölçekli güneş projelerini üstlenmiştir. Bu projeyi finanse edebilmek için yeşil sukuktan gelen gelirin kullanılacağını ilan etmiştir (Boey, 2017).

Quantum Solar Park Malaysia şirketi, Malezya'nın 3 farklı şehrinde Güneydoğu Asya'daki en büyük güneş enerjisi projesinin inşasını finanse etmek amacıyla RM1.25 milyar değerinde yeşil sukuk ihraç etmiştir. Yeşil proje çerçevesinde yayınlanan ikinci yeşil sukuk, Malezya'nın Kedah, Terengganu ve Melaka'da büyük ölçekli güneş fotovoltaik tesisler inşa edilmesinde kullanılacaktır. 600 dönümü kapsayan bu proje çerçevesinde, 3 adet 50 MW'lık güneş fotovoltaik tesis inşa edilecektir. Bu projenin yıllık olarak 282.000 MW'lık elektrik üretilmesine katkı sağlaması beklenmektedir (Malek, 2017).

Malezya hükümetine bağlı bir yatırım şirketi olan PNB, Merdeka PNB118 kulesinin bir parçasını oluşturan 83 katlı ofis kulesi projesi için, 15 yıllık kullanım için RM 2milyar yeşil sukuk ihraç etmiştir. Çevresel hassasiyetleri taşıyan bu binanın 2020 yılında tamamlanması beklenmektedir. Yeşil sukuk gelirleri ile finanse edilen bu proje Malezya'da ki en büyük yeşil sukuk ihracını oluşturmaktadır (ICM, 2017:5).

Malezya'da ilk olarak ihraç edilen yeşil sukuk, çevre ülkelerde de benimsenmiş ve yayılmaya başlanmıştır. Şirketler tarafından ihraç edilen yeşil sukuk, dünyanın en büyük kömür madeni üreticisi olan Endonezya'da devlet yeşil sukuku olarak 2018 yılında ihraç edilmiştir. Tamamıyla İslami kuralları baz olarak oluşturulan devlet yeşil sukukunun ihraç miktarı \$1.25 milyar tutarında olup, vadesi ise 5 yıldır. Endonezya Hükümeti Yeşil sukuktan elde edilen gelirin, yenilenebilir enerji, yeşil turizm ve iklimsel değişim ile mücadele için kullanılacağını belirtmiştir (Dunkley, 2018).

SONUÇ

İklim değişikliğinin gelişmekte olan ülkeleri etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur. Hava sıcaklıklarında ki değişiklikler, değişen yağmur rejimleri, deniz seviyesi artışları ve benzeri durumlarda temiz suya erişim kısıtlandığı gibi, tarımcılığı da etkilemektedir.

Bu sebepler gelişmekte olan ülkelerde açlık, hastalık, fakirlik ile mücadele ve yaşam kalitesi standartlarını yükseltme çabalarını etkilemektedir. İklim değişikliğinin en önemli sebeplerinden biri, fosil yakıtlarının çok kullanılması ve yenilenebilir enerjiden yeterince faydalanılmamasıdır.

Yenilenebilir enerji kullanım payının düşük olmasına rağmen, yenilenebilir enerji kaynakları dünyanın büyük bir bölümünde bulunabilen enerji türüdür. Yenilenebilir enerji teknoloji maliyetlerinin yüksek olması

sebebiyle kullanımı ve yatırım finansmanı düşüktür. Son yıllarda fosil yakıtların oluşturmuş olduğu olumsuz etkiler, pek çok ülkeyi yenilenebilir enerjiye yatırım yapmaya zorlamaktadır.

Özellikle İslami ülkelerde yenilenebilir enerji için gerekli olan teknolojinin yanında, finansman ihtiyacı oldukça fazladır. Bu sebeple, son zamanlarda İslami finans kendi dinamiklerini oluşturmaktadır. Bu dinamiklerden biride yeşil sukuktur. Henüz çok yeni olmasına rağmen, İslami ülkelerde başvurulana bir finans kullandırma yöntemi olmuştur. İslami kurallarının yanında taşıdığı çevresel amaç, yeşil sukukun sadece İslami ülkelerde değil, çevresel yatırımlar yapan her ülke ve yatırımcı için bir finans kaynağı olarak görülebilmesini sağlamaktadır.

İslam finansın dünya piyasasında en çok bilinen ve rağbet gören finans enstrümanı olan sukuk, son yıllarda ivme ile en çok gelişen finansal ürün konumundadır. Sukukun bir türü olan yeşil sukuk ise, yeni bir enstrüman olup yeşil projelerin finansmanında önemli bir araç olma yolunda ilerlemektedir. Sadece yenilenebilir enerji ve yeşil projelerde kullanıldığı düşünüldüğünde yeşil sukuk piyasasının da sukuk piyasası gibi önemli bir gelişim kaydedecek ve rağbet gören bir finansman ürünü olacaktır.

KAYNAKÇA

1. AAOIFI, (2012). Exposure Draft of the Financial Accounting Standard “Sukuk” and Invites Opinion from Islamic Finance Industry. <http://aaofii.com/announcement/aaofii-publishes-exposure-draft-of-the-financial-accounting-standard-sukuk-and-invites-opinion-from-islamic-finance-industry/?lang=en> , erişim tarihi: 07.06.2018
2. Adel, A., (2010). Global Financial Crisis: An Islamic Finance Perspective. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, Vol. 3 No. 4, pp. 306-320
3. Alpaslan, H.İ., (2014). Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Sukuk (Kira Sözleşmesi) Ve Muhasebeleştirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, ISSN 1309-1123, ss. 15-31
4. Boey, K., (2017). Islamic Issue, Malaysia Capital Markets Deal. *IFR Asia Review*, <http://www.tadau.com.my/> , Erişim Tarihi: 05.07.2018
5. Bukhari, S., (2018). Project-backed sukuk: can it be a model for resource mobilization, risk sharing and capital market development in developing economies?. *Journal of Islamic Banking and Finance*, 68-83
6. Celebcioğlu, A. (2017). Türkiye’de islami finansın tarihi ve Kullanılan finansman yöntemlerinin Karşılaştırmalı analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
7. Central for International Climate Research (CICERO), (2018). ‘Second Opinion’ on The Republic of Indonesia’s Green Bond and Green Sukuk Framework. <https://www.cicero.oslo.no/en/posts/platform/climate-finance> , Erişim tarihi: 29.07.2018
8. Çanakçı, M., (2014). Çok Kutuplu Dünyada İslami Finans Piyasalarının Gelişimi Ve Sukuk İhraçları. *Turkish Journal of Islamic Economics*, Vol. 1, No. 2, 43-58
9. Dunkley, E. (2018). Indonesia issues world’s first green sukuk bond. *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/e38ea51c-184c-11e8-9376-4a6390addb44> , Erişim Tarihi: 15.07.2018
10. ECLAC, (2017). The rise of green bonds Financing for development in Latin America and the Caribbean. United Nations publication, *ECLAC – Washington Office*
11. Ehlers, T., and Packer, F. (2017). Green bond finance and certification. *BIS Quarterly Review*, September, 89-104
12. ICM, (2017). Driving Sustainable Investments Through Green Sukuk. Vol. 12, no: 12, pp.1-18
13. Islamic Development Bank (IDB), (2016). “Climate Change Financing: Role of Islamic Finance”. Islamic Research and Training Institute, November.

14. Kassim, S. Ve Abdullah, A., (2017). ‘Pushing the Frontiers of Islamic Finance Through Socially Responsible Investment Sukuk. Journal Of Islamic Thought and Civilization of The International Islamic University Malaysia, December, pp. 187-214
15. Khalig, S. (2014). Comparison study of Murabaha and Istisnaa in Islamic banking in Jordan. *Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business*, Vol 5, No 9, pp-603-612
16. Lipton, A. and Pentland, A., (2018). New Financial Networks Could Stop The Concentration Of Wealth And Increase Participation In The Economy—But Only If Used With Care. *Scientific American*, January, 26-31
17. Malek, H. (2017). Quantum Solar Park to issue RM1b green SRI sukuk. <https://themalaysianreserve.com/2017/10/09/quantum-solar-park-issue-rm1b-green-sri-sukuk/> , Erişim Tarihi: 05.07.2018
18. Moghul, U. Ve Aly, S. (2014). Green Sukuk: The Introduction of Islam’s Environmental Ethics to Contemporary Islamic Finance. *Georgetown International Environmental Law Review*, vol. 27, pp. 1-25
19. MYIF, (2016). SRI & Green Sukuk: Challenges & Prospects., www.mifc.com Erişim Tarihi: 25.06.2018
20. Noraziah, A. ve Ismail, A. (2010). Shariah parameters for Musharakah Contract: A comment. *International Journal of Business and Social Science* Vol. 1 No. 1; pp. 145- 162
21. Nator, B., (2017). Why Green Sukuk Could be a Growth Driver for Islamic Finance., <https://medium.com/fitch-blog/why-green-sukuk-could-be-a-growth-driver-for-islamic-finance-d6881f592f5c> Erişim Tarihi: 27.08.2016
22. Önk, H., (2015). *Osmanlı Dönemi Para Vakıflarıyla Günümüz Katılım Bankalarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü, İşletme anabilim dalı, Afyon
23. Özdemir, M., ve Aslan, A., (2017). *Türkiye’de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politikası*. Seta Yayınları, 1.Baskı, Ankara
24. Rammal, H. Ve Zurbrugg, R. (2007). Awareness of Islamic banking products among Muslims: The case of Australia. *Journal of Financial Services Marketing*, Volume 12, Issue 1, pp 65–74
25. SCM, (2017). Malaysia’s First Green Sukuk under SC’s Sustainable Responsible Investment Sukuk Framework. https://www.sc.com.my/post_archive/malaysias-first-green-sukuk-under-scs-sustainable-responsible-investment-sukuk-framework/ , Erişim Tarihi: 29.06.2018
26. Shaikh, S. (2011). A Critical Analysis Of Mudarabah & A New Approach To Equity Financing In Islamic Finance. *Journal of Islamic Banking & Finance*, ISSN 1814-8042, 1-11
27. Taylor, P. And Koch, M., (2008). Introduction to Bond Math. *Barclays Capital Public Finance Department*, 1-34
28. Ustaoglu, D., (2014). Türkiye’ de katılım bankacılığı Sektördeki yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü, İktisat anabilim dalı, Aydın
29. Yıldırım, M. (2011). Küresel Finans Krizi Sürecinde Farklı Finans Uygulamalarının Analizi: Konvansiyonel ve Faizsiz Finans Sistemlerinin Karşılaştırması. *Bütçe Dünyası Dergisi*, Cilt 1, Sayı 35, s.105 – 120
30. Yılmaz, E. (2014). Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, pp.81-100
31. Yüksel, S. (2016). İslami Bankacılıkta Fon Toplama/Fon Kullandırma Yöntemleri ve İslami Finansmanda Sukuk. *İslam Ekonomisi ve Finansı*, Edition: 1, Chapter: 7, Umuttepe Yayınları, 175-194
32. Zaabi, O., (2010). Salam Contract in Islamic Law: A Survey. *Review of Islamic Economics*, Vol. 14, No. 2, pp. 91–122.